

"Hər insan öz yaddaşının məhsuludur. Xalqın yaddaşı isə yalnız onun ədəbiyyatıdır. Bu mənada ədəbiyyatı xalq yaratmış; ədəbiyyat xalqı və milləti yaradır".

Uilyam Folkner

Görkəmli yazıçı Mirzə İbrahimov Xalid Əlimirzəyev haqqında: "Vətənə, millətə tə-

mənənsiz xidmətin bir növü də ziyalıdır.

Hər bir elmi əsərin, hətta adı bir məqalənin qiyməti və əhəmiyyəti də nəzərdən keçirilən obyekt barədə yeni fikir söyləməkdir, ona daha dərinədən nəzər salmaqdır.

Bu baxımdan Xalid Əlimirzəyevin Cəlil Məmmədquluzadənin dramaturgiyası barədə apardığı elmi tədqiqat diqqətə layiqdir. Cəlil Məmmədquluzadə dramaturgiyasını tədqiq etmək, onun milli dirçəlişə, oyanışa göstərdiyi xidmət irəliyə doğru atılmış bir addımdır. Əvvəla, Xalid Əlimirzəyevin Cəlil Məmmədquluzadənin dramaturgiyasını geniş və küll halında tədqiq edən ilk elmi əsər olduğunu qeyd etmək lazımdır.

Doğrudur, C. Məmmədquluzadənin dramaturgiyası haqqında buna qədər çox elmi tədqiqat işi aparılıb və məqalələr yazılıb. "Ölümlər", "Anamın kitabı" əsərləri ətrafı təhlil olunub, əsərlərdəki surətlər haqqında müxtəlif maraqlı fikirlər söylənilib. Lakin X. Əlimirzəyev yeni yazdığı monoqrafiyada ondan əvvəlki tədqiqatları nəzərə alıb, mübahisəli məsələlər barədə öz rəyini söyləyib. Yazıçının dolğun ictimai mənəvi və yüksək bədii keyfiyyətli dramaturgiyasını daha dərinədən və sistemli şəkildə tədqiq edib. Müəllif böyük ədəbi yaradıcılığının, xüsusən onun dramaturgiyasının elmi-estetik xüsusiyyətlərini və müsbət keyfiyyətlərini dolğun izah edib. Azərbaycan realit və inqilabi - demokratik ədəbiyyatının inkişafındakı rolunu və əhəmiyyətini yüksək qiymətləndirib.

Xalid Əlimirzəyev Cəlil Məmmədquluzadənin yaradıcılığının ümumbəşəri mahiyyətini, yüksək humanizm prinsiplərini, demokratizmini, əsrin mütərəqqi ideyaları ilə zəhmətkeş xalqın ideal və arzuları ilə üzvi bağlılığını yüksək səviyyədə qeyd edib".

Məşhur yazıçımız İlyas Əfəndiyev: "Mən Xalid Əlimirzəyevi on ildən artıq bir zamandır ki, tanıyıram. O əvvəllər hekayə və oçerklər yazırdı. Mən bunların bəzilərini mətbuatdan oxumuşam. Bu kiçik əsərlərdə müəllifin həyatı duymaq, bədii ədəbiyyat üçün zəruri məsələlərə nüfuz etmək qabiliyyəti hiss edirəm. Lakin o, sonralar əsasən nəzəri-tənqidi məqalələr yazmağa başladı... X. Əlimirzəyevin məqalələrində mənə ən çox xoş gələn müəllifin səmimiyyəti və əsərlərdəki bədii həqiqəti ortaya çıxarmaq bacarığıdır. Bunların hər ikisi eyni dərəcədə qiyməlidir. O, bədii əsərlərdəki söz altı mənalı, müəllifin nə demək istədiyini və buna nə dərəcədə müvəffəq ola bildiyini elmi-nəzəri əsaslarla şərh etməyi bacarıb"...

Görkəmli Azərbaycan yazıçısı Mir Cəlil Paşayev: "Mən Xalid Əlimirzəyevi, iste-

Xalid Əlimirzəyev-90

dadlı dostumu, ədəbiyyat cəbhəsinin fəal və qeyrətli mücahidi hesab edirəm... Cavan ədəbiyyatşünaslar arasında öz qüdrəti, elmi fəaliyyəti, təhlil bacarığı və ədəbi-bədii zövqü ilə seçilən X. Əlimirzəyev Cəlil Məmmədquluzadənin bütün səhnə əsərlərini tədqiq obyektini götürüb, bu əsərlərin hamı icti-

xalqına həsr edib.

Xalid Əlimirzəyevin yaradıcılığı, elmi fəaliyyəti çox sahəli və hərtərəfli olub. Yaradıcılığına bədii əsərlərlə başlasa da, sonralar elmin cazibəsi onu özünə möhkəm cəlb edib, adi aspirantdan akademik səviyyəsinə qədər yüksəlib. İftixarla qeyd etmək lazı-

Xalid Əlimirzəyev qızları və gəlini Solmaz xanım (sağdan birinci)

dir ki, Xalid müəllim təkcə doğulub boya-başa çatdığı Qemərvan kəndinə deyil, bütün Qəbələ torpağına şöhrət gətirib. Xalid müəllim bərə-kətli, füsunkar diyarın yetişdiriyi akademik kimi, rayonun şöhrətli tarixini bəzəyir. Alimin həyat yolu bugünkü və sabahkı nəsillər üçün də ibretamizdir.

Xalid müəllim 1932-ci il dekabrın 16-da Qəbələ rayonunun səfəli Qemərvan kən-

dində dünyaya göz açıb. Uşaqlıq və yeniyetməlik illəri çətin dövrə - Böyük Vətən müharibəsi illərinə, aclıq illərinə təsadüf etsə də, oxumaq həvəsi bu gəncin qəlbinə bir

dayaq durub, bədrəməyə qoymayıb. Bu gün də universitetin adlı-sanlı neçə-neçə məzunu Xalid müəllimi hörmət və ehtiramla yad edirlər. Xalid müəllim böyük de-

Soldan ayaqda: E.Həmidov, E.Qocayev, R.Kişiyev, İ.Əlimirzəyev, N.Babayev, R.Hacıyev
Soldan oturanlar: M.Abbasov, F.Əlimirzəyev, X.Əlimirzəyev, O.Əlimirzəyev, B.Əlimirzəyev

an da olsun tərk etməyib. Hər cür çətinliyə sinə gerək qonşu Mirzəbəyli kəndində natiqə orta təhsil alıb. 1947-ci ildə Bakı Dəmiryolu Texnikumuna daxil olaraq, 1951-ci ildə texnikumu əla qiymətlərlə

mokrat Cəlil Məmmədquluzadə ədəbi irsinin səhrinə düşmüşdü, desək, yanılmarıq. 1972-ci ildə müdafiə etdiyi doktorluq işi də böyük ədibin yaradıcılığına, dramaturgiyasına həsr olunub. Filologiya

bitirib. Elə həmin il Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə qəbul olunub.

Universitet illərində görkəmli alimlərdən aldığı dərslər onda elmə dərin maraq oyadı. Ancaq o dövrün öz qanunları vardı, ali məktəbi bitirən hər bir gənc təyinat yerinə gedib, ən azı 3 il orada işləməli idi. Xalid müəllim də 1957-ci ildə təyinatla Qəbələ rayonunun Hacallı kəndində müəllim kimi əmək fəaliyyətinə başlayıb. Az sonra məktəbin dərş hissə müdiri təyin olunub.

Lakin Xalid müəllimi daha çox elmin sirləri özünə cəzb edirdi. Təyinat müddəti bitən kimi Xalid müəllim öz arzularının ünvanına, Azərbaycan Dövlət Universitetinə üz tutub. 1960-cı ildə əvvəlcə aspirant, müəllim, baş müəllim, sonra isə dosent kimi çalışıb.

Böyük demokrat Cəlil Məmmədquluzadənin həyat və yaradıcılığı daim Xalid Əlimirzəyevi cəlb edib. Ona görə də Xalid müəllim özünün ilk elmi işini Cəlil Məmmədquluzadənin ədəbi-tənqidi görüşlərinə həsr edərək, bu mövzuda namizədlik dissertasiyası müdafiə edib (1964).

Xalid müəllim Universitetdə dərş dediyi illərdə neçə-neçə istedadlı gəncin elindən tutub elmi köməklik göstərib. Xüsusilə maddi imkanı zəif olan ailələrin övladlarına arxa-

elmlər doktoru, professor Xalid Əlimirzəyev ömrünün ən gözəl çağlarını universitetdə alim-filoloqların yetişməsinə həsr edib. 2010-cu ildən ömrünün sonuna kimi isə akademik adını şəərəflə daşıyıb.

Qeyd etdiyimiz kimi, elm adamı olan Xalid Əlimirzəyev hər zaman karyera, vəzifə arzusundan uzaq olub. O, 1992-ci ildə yüksək bir vəzifəyə Təhsil nazirinin birinci müavini vəzifəsinə təyin olunsada, az sonra 1993-cü ildə öz xahişi ilə bu vəzifəni tərk edib, yenedən elm sahəsinə üz tutub.

Xalid Əlimirzəyevin ilk mətbu hekayəsi "Peşmançılıq" 1955-ci ildə, "Gəncliyin səsi" almanaxında ilk elmi məqaləsi isə, 1962-ci ildə "Azərbaycan"-jurnalında dərc edilib. Bundan sonra hekayə, oçerklər və publisist yazıları dövrü mətbuatda işıq üzvü görüb. "Səadət soruşanda" pyesi Akademik Dram Teatrında, "Daşa dönmüşlər" əsəri Bələdiyyə Teatrında tamaşaya qoyulub. Klassik və müasir ədəbiyyatın ədəbi-nəzəri problemlərinə, mədəni irsə dair 300-ə yaxın elmi, 250-dən çox publisist yazısı dərc edilib. Bir sıra ictimai təşkilatın müdafiə sıralarının, Akademik Dram Teatrının bədii şurasının üzvü olub.

Əsərləri:

1. *Ədəbi qeydlər, Bak Gənclik 1975;*
2. *Problemlər və xarakterlər dramaturgiyası, Bakı Yazıçı1979;*
3. *"Bədiü həqiqət uğrunda", Bakı Yazıçı nəşriyyatı;*
4. *"C. Məmmədquluzadənin ədəbi-tənqidi görüşləri"*
5. *"Dramaturgiyamızda ideal qəhrəman". Bakı ADU-nın nəşri 1995;*
6. *"Ədəbiyyat və ədəbiyyat nəzəriyyəsinin elmi-metodoloji prinsipləri". Bakı, Elm 1999;*
7. *"Kitabi-Dədə Qorqud? da-*

Xalid Əlimirzəyev 80 illiyinə həsr olunmuş məhni

"Qəbələnin fəxrısən"

*Qəbələnin fəxrısən,
Canlı bir tarixsən
Alimlər yetirmısən
Sən, Xalid müəllim.*

*Dağlar qədər ucasan
Kim deyir ki, qocasan
Səksən yaşında cavansan
Sən, Xalid müəllim.*

*Parladın öz elinlə
Ucaldın əməlinlə
Seçildin qələminlə*

Xalid Əlimirzəyev tələbələri ilə

stanında şəxsiyyət və cəmiyyət problemi" - Bakı, Elm nəşriyyatı;

8. *Siyasət və əxlaq, Bakı Gənclik? nəşriyyatı;*
9. *"Nizami Gəncəvinin insan konsepsiyası", Bakı Gənclik;*
10. *"Dramaturgiya, teatr və səhnə sənəti", Bakı Gəncliknəş-*

Sən, Xalid müəllim.

*Səksəni yola salırsan
Eldən ilham alırsan
Xalqa arxalanırsan
Sən, Xalid müəllim.*

*Gəldik təbrik eyləyək
Nəğmə qoşaş, söz deyək*

riyyatı;

11. *"Klassiklərimizin ideal və sənət dünyası, Bakı, Gənclik;*
12. *"Mənəvi borc" (Mir Cəlal haqqında xatirələr) Bakı, Nurlannəşriyyatı;*
13. *"M. F. Axundovun idea və sənət dünyası" - Bakı, "Nurlan" nəşriyyatı;*
14. *"Bələdçi" (Seçilmiş əsərlər) B. Adiloğlu 2008;*
15. *"Ədəbiyyatşünaslığın elmi-nəzəri əsasları", Bakı, "Nurlan", 2008-ci il.*

*Bir ağızdan söyləyək
Səksən yaşın mübarək!*

*Gözəl insan atasan,
Mehriban bir babasan
Yüz yaşa çatasan
Sən Xalid müəllim.*

Böyük alim Xalid Əlimirzəyev 30 yanvar 2016-cı ildə dünyasını dəyişib. Allahdan rəhmət diləyir, qəbri nurlu olsun,- deyirik.

Yəqin, qədərbilən xalqımız akademik Xalid Əlimirzə oğlu Əlimirzəyevin adını yaxın zamanda əbədləşdirəcəkdir

Fərman Əzizli